

Zesztowt, Leszek

Prace z zakresu dziejów oświaty i wychowania na łamach "Kwartalnika Historii Nauki i Techniki" : spojrzenie biologa

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 51/1, 67-82

2006

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Leszek Zasztowt

Instytut Historii Nauki PAN

Warszawa

PRACE Z ZAKRESU DZIEJÓW OŚWIATY I WYCHOWANIA NA ŁAMACH „KWARTALNIKA HISTORII NAUKI I TECHNIKI”

Problematyka historyczno-oświatowa była obecna na łamach „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” od początku działalności czasopisma. Wiązało się to z profilem „Kwartalnika”, w którym koncentrowano się, między innymi, na dziejach uniwersytetów i środowisk akademickich, losach różnych uczelni wyższych oraz ich wydziałów. Wiele miejsca poświęcano także działalności, dokonaniom i dorobkowi poszczególnych dyscyplin i szkół naukowych. Omawiano pozostałe po nich zbiory i zespoły archiwalne, spuścizny uczonych, a także prezentowano sylwetki pojedynczych badaczy. Szczególne miejsce zajmowały analizy dorobku akademickiego uczonych, przeprowadzane zarówno pod kątem ich wkładu w rozwój danej dziedziny, jak i – szerzej – omawianiu ich miejsca w nauce polskiej, europejskiej i światowej. Także publikowane w „Kwartalniku” autobiografie, pisane przez samych twórców przeważnie pod koniec ich drogi naukowej, a zawierające na ogół ich subiektywną ocenę własnych karier akademickich, stanowiły i stanowią niezastąpiony materiał nie tylko dla historyków nauki, ale także dla badaczy dziejów edukacji.

W tym miejscu wypada zwrócić uwagę na bliskość zainteresowań badawczych dwóch subdyscyplin – historii nauki i historii oświaty, związanych ściśle i stanowiących integralną część szeroko rozumianej historii kultury. W wielu aspektach pola badawcze obu specjalności pokrywają się. Dotyczy to zwłaszcza dziejów uniwersytetów i szkół wyższych. Do pewnego stopnia odnosi się to także

do historii szkolnictwa średniego, zwłaszcza placówek, które – jak Liceum Krzemienieckie – wykraczały ponad przeciętny poziom. Widoczne jest to także w badaniach wspomnianych szkół naukowych i spuścizn uczonych, przede wszystkim badaczy zajmujących się historią kultury i filozofią nauki, ale także problemami instytucji i organizacji naukowych. W przypadku dziejów pedagogiki i myśli pedagogicznej, stanowiących ważny fragment zainteresowań historii wychowania, widoczna jest również istotna zbieżność. Dotyczy to przede wszystkim działalności dydaktycznej uczonych i ich wkładu w kształcenie młodych adeptów nauki.

Bliskość zainteresowań badawczych historii nauki i edukacji ma również swoje korzenie w dziejach środowiska akademickiego. Od momentu krystalizowania się obu dyscyplin w ich dzisiejszym kształcie (schyłek XIX i początek XX stulecia), na ich charakter poważny wpływ wywierali uczeni, którzy – zajmując się dziejami kultury – osobiste zainteresowania kierowali ku dziejom nauki i oświaty. Postaciami takimi byli Teodor Wierzbowski, Antoni Karbowski, Stanisław Kot i Stanisław Łempicki, a także Aleksander Birkenmajer i Henryk Barycz. Na współczesny kształt obu dyscyplin poważny wpływ wywarli także twórcy instytucji, które później stały się załącznikiem Instytutu Historii Nauki PAN: Bogdan Suchodolski i Łukasz Kurdybacha¹.

Zwłaszcza Bogdan Suchodolski, redaktor naczelny „Kwartalnika” w latach 1956–1969, zdecydowanie opowiadał się za integralnością obu dyscyplin, jako uczonego zajmującego się nie tylko historią kultury, ale także historią i filozofią nauki, historią idei oraz pedagogiką². Głównie dzięki niemu „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” stał się nie tylko ogólnopolskim forum prezentacji badań i wymiany myśli, ale także ważnym czasopismem o zasięgu międzynarodowym, zwłaszcza w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, choć nie tylko.

Silna pozycja „Kwartalnika” została ugruntowana w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia, kiedy to stał się głównym czasopismem świeżo utworzonego wówczas Zakładu, a następnie Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN. Jego dyrektor, historyk oświaty i wychowania Józef Miąso, wspierał czasopismo i – co godne podkreślenia – zachęcał młodych adeptów, zwłaszcza zatrudnionych w Pracowni, następnie w Zakładzie Dziejów Oświaty, do publikowania swych prac nie tylko w „Rozprawach z Dziejów Oświaty”, ale także w „Kwartalniku”.

Nim przejdziemy do przeglądu ważniejszych prac historyczno-oświatowych opublikowanych na łamach „Kwartalnika” wypada przypomnieć jeszcze jedno nazwisko osoby, która zapisała się w sposób szczególny w dziejach pisma. Dzięki Jerzemu Róziewiczowi dysponujemy dziś doskonale opracowanymi bibliografiami obejmującymi materiały publikowane na łamach „Kwartalnika” od jego założenia – w 1956 roku – po rok 1990³. Bibliografie te są również podstawą do rozważań prezentowanych w tym tekście. Przez cały okres ukazywania się

pisma, po dzień dzisiejszy, dołączane były i są doń również zeszyty *Bibliografii Bieżącej Historii Nauki i Techniki*. Jak można się łatwo domyślić, mają one duże znaczenie dokumentacyjne i były także pomocne w przygotowaniu tego tekstu.

Przez wiele lat Jerzy Różewicz był uczestnikiem i inicjatorem wielu ważnych pomysłów redakcyjnych, a jednocześnie sekretarzem redakcji w latach 1970–1975 i redaktorem naczelnym pisma w latach 1994–1998.

Wśród redaktorów naczelnych „Kwartalnika” znalazły się również osoby związane swymi zainteresowaniami badawczymi z historią oświaty. W latach 1988–1994 funkcję tę pełnił badacz okresu staropolskiego Tadeusz Bieńkowski, a w okresie poprzednim – w latach 1975–1987 – Irena Stasiewicz-Jasiukowa, bliska swoimi zainteresowaniami także dziejom edukacji, przede wszystkim epoki Oświecenia⁴.

*

W pierwszym okresie funkcjonowania „Kwartalnika” (do 1975 roku tj. do momentu objęcia funkcji redaktora przez Irenę Stasiewicz-Jasiukową) wśród autorów artykułów, publikacji źródłowych, recenzji i kronik, spotkać można nazwiska wielu ówczesnych luminarzy nauki polskiej. Na pierwszym miejscu wymienić trzeba Henryka Barycza, wybitnego znawcę epoki Odrodzenia i związków Polski z nauką europejską. Henryk Barycz kilka swoich prac opublikowanych w piśmie w tym okresie poświęcił dziejom Uniwersytetu Jagiellońskiego, uniwersytetom włoskim, związkom Polski z Bazyleą, a także Maciejowi z Miechowa i Antoniemu Karboviakowi, uczonemu będącemu do dziś klasykiem historii wychowania⁵. Publikował w „Kwartalniku” także liczne materiały źródłowe⁶.

Ówczesny redaktor „Kwartalnika”, Bogdan Suchodolski, oprócz studiów dotyczących historii myśli naukowej, w tym analizujących dokonania sir Francisca Bacona i Diderota, opublikował kilka prac poświęconych Janowi Amosowi Komeńskiemu oraz nauce i oświacie powszechnej. Zwłaszcza Komeński był i jest postacią pierwszoplanową w dziejach edukacji europejskiej⁷. W późniejszym okresie działalności pisma literatura ‘komeniologiczna’ będzie trwale gościła na łamach „Kwartalnika” przede wszystkim dzięki artykułom i recenzjom Tadeusza Bieńkowskiego, ściśle współpracującego z czeskimi uczonymi.

Na łamach „Kwartalnika” pojawiały się także teksty, które uznać można za należące do szeroko pojętej historii edukacji, autorstwa: Tadeusza Kotarbińskiego⁸, Adama Vetulaniego⁹, Armina Teskego¹⁰, czy Władysława Czaplińskiego¹¹. Większość tych tekstów stanowiły prace poświęcone wybitnym myślicielom, którzy zapisali się w dziejach nie tylko nauki, ale też oświaty (jak Franciszek Bacon w przypadku artykułu Kotarbińskiego i Jakub Burckhardt w przypadku Władysława Czaplińskiego). Były również artykuły na temat Galileusza (Armin Teske) oraz teksty wykorzystujące własne doświadczenia w zakresie szkolnictwa w czasie II wojny światowej (Adam Vetulani).

Niektóre z artykułów ukazujących się w „Kwartalniku” pojawiały się w związku z pracami przygotowawczymi nad pierwszymi tomami *Historii nauki polskiej*. Tak było, między innymi, z opublikowanymi tekstami Kazimierza Opałka na temat nauki i kultury polskiego Oświecenia, które dotyczyły często bezpośrednio szeregu problemów stanowiących przedmiot zainteresowań i badań historyczno-oświatowych¹². Opałek pisał również o Beniaminie Franklinie, postaci szczególnie ważnej dla amerykańskiej, ale i europejskiej myśli oświatowej okresu Oświecenia¹³.

Prace ówczesnych koryfeuszy nauki polskiej publikowane w czasopiśmie podnosiły bez wątpienia jego prestiż. Jednak „Kwartalnik” stał się przede wszystkim forum prezentacji poważnych prac z zakresu dziejów szkolnictwa wyższego i europejskich kontaktów naukowych, publikowanych przez liczne grono specjalistów nieco młodszej generacji, a w każdym razie osób, których kariery akademickie dopiero nabierały rozmachu. Wśród najwcześniej opublikowanych studiów, które często były zwiastunami przygotowywanych książek, znalazły się prace Jana Hulewicza o studiach Polaków na uniwersytecie w Bazylei¹⁴, Leszka Hajdukiewicza o bibliotece Erazma z Rotterdamu¹⁵, Mirosławy Chamcówny o Szkole Głównej Koronnej w Krakowie¹⁶, Juliana Dybca o Michale Wiszniewskim jako profesorsze UJ¹⁷, Ryszarda Ergetowskiego o Janie Kazimierzu Plebańskim i Adamie Mahrburgu¹⁸, Henryka Hinza na temat oświeceniowej refleksji o nauce w twórczości Hugona Kołłątaja¹⁹, a także Stefana M. Kuczyńskiego o Macieju z Miechowa²⁰.

Niektóre z pierwszych artykułów ówczesnych pracowników Zakładu Historii Nauki PAN (lub osób, które wkrótce związały się z nim na stałe), choć poświęcone historii nauki, dotyczyły także szeregu ważnych kwestii z zakresu historii oświaty i wychowania. Dotyczyło to licznych studiów autorstwa Waldemara Voisé²¹, niektórych prac Pawła Czartoryskiego²², niektórych artykułów Ireny Stasiewicz-Jasiukowej²³, a także większości publikacji Tadeusza Bieńkowskiego²⁴.

Na łamach „Kwartalnika” pojawiały się również recenzje książek stanowiących dziś swego rodzaju kanon lektur z zakresu historii edukacji. Małgorzata Frankowska recenzowała *Młodość uniwersytetów* Jana Baszkiewicza²⁵, Waldemar Voisé pracę Ludwika Chmaja o Braciach Polskich²⁶, Irena Stasiewicz klasyczne dzieło Jana Jakuba Rousseau²⁷, Bolesław Orłowski i Małgorzata Frankowska-Terlecka *Kulturę średniowiecznej Europy* Jacquesa Le Goffa²⁸. Publikowane były także recenzje prac klasyków polskiej pedagogiki m.in. Stefana Rudniańskiego²⁹ oraz monografii z zakresu historii wychowania, jak pracy Renaty Dutkovej o Szkole Głównej Krakowskiej w latach Księstwa Warszawskiego³⁰, Bogdana Suchodolskiego o Komisji Edukacji Narodowej³¹, Jana Tabisia o Uniwersytecie Kijowskim³², Stanisława Michalskiego o tajnym nauczaniu w Wielkopolsce w okresie okupacji hitlerowskiej³³ i Łukasza Kurdybachy o powiązaniach pedagogiki polskiej i rosyjskiej³⁴.

Kolejny okres w dziejach „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” rozpoczął się w połowie lat siedemdziesiątych ubiegłego stulecia. Przekształcenia jakie wówczas nastąpiły dotyczyły – z jednej strony – zmiany na stanowisku redaktora naczelnego pisma w 1975 r., z drugiej – utworzenia w 1974 roku Zakładu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN, przekształconego trzy lata później w Instytut.

Administracyjne powiązanie historyków nauki oraz historyków oświaty i wychowania w jednej placówce musiało wywrzeć wpływ także na zakres tematów podejmowanych na łamach pisma. Nie stało się tak jednak od razu. W gruncie rzeczy nadal kontynuowane były tendencje obecne w piśmie w okresie wcześniejszym. Najwięcej prac, które zaklasyfikować można jako historyczno-oświatowe, dotyczyło dziejów szkół wyższych.

Na łamach „Kwartalnika” pojawiają się po raz pierwszy – co stanowiło wówczas istotne *novum* – autobiografie zasłużonych uczonych polskich. Z wielu powodów stanowią one wciąż podstawowe źródło nie tylko do dziejów nauki, ale także w zakresie historii oświaty. Prezentują uczonych poprzez pryzmat ich doświadczeń. Z punktu widzenia historyka i biografy szczególnie ważna jest właśnie subiektywna ocena własnych dokonań akademickich, określenie swojego miejsca w nauce, ale także przedstawienie tych momentów biograficznych, które wpłynęły w sposób decydujący na wybór drogi naukowej. Autobiografie są pod tym względem źródłem niezastąpionym.

Do roku 1990 ukazało się ponad trzydzieści autobiografii (dokładnie 33). Jako pierwsza opublikowana została autobiografia Władysława Tatarkiewicza³⁵. W kolejnych latach ukazały się autobiografie Jerzego Konorskiego³⁶, Tadeusza Czeżowskiego³⁷, Tadeusza Bilikiewicza³⁸, Tadeusza Kielanowskiego³⁹, Ksawerego Rowińskiego⁴⁰, Kazimierza Kuratowskiego⁴¹, Stanisława Lorentza⁴², Antoniego Żabko-Potopowicza⁴³, Stefana Kieniewicza⁴⁴, Wilhelminy Iwanowskiej⁴⁵, Henryka Mierzeckiego⁴⁶, Konrada Górskiego⁴⁷, Tadeusza Urbańskiego⁴⁸, Wiktora Degi⁴⁹, Witolda Nowackiego⁵⁰, Wojciecha Świątosławskiego⁵¹, Aleksandra Wasiutyńskiego⁵², Tadeusza Krwawicza⁵³, Henryka Wereszyckiego⁵⁴, Karola Górskiego⁵⁵, Stefanii Skwarczyńskiej⁵⁶, Mariana Mięslowicza⁵⁷, Zofii Jerzmanowskiej⁵⁸, Jerzego Pniewskiego⁵⁹, Janusza Lecha Jakubowskiego⁶⁰, Eugeniusza Rybki⁶¹, Kazimierza Smulikowskiego⁶², Wincentego Okonia⁶³, Ryszarda Manteuffela-Szoega⁶⁴, Mariana Tyrowicza⁶⁵, Aleksandra Rummla⁶⁶ i Jana Drewnowskiego⁶⁷.

Autobiografie, kontynuowane także obecnie przez „Kwartalnik”, ale także publikowane we wznowionej przez Kasę Mianowskiego „Nauce Polskiej”, są ważnym materiałem dokumentacyjnym. Stanowią istotne uzupełnienie źródłowe dla wielu edycji biograficznych, jak choćby dla słownika *Uczonych polskich XIX–XX stulecia*, autorstwa Andrzeja Śródki, czy też dla prac redakcji *Polskiego słownika biograficznego*⁶⁸.

W latach dziewięćdziesiątych i na początku obecnego stulecia w „Kwartalniku” opublikowano m.in. autobiografie: Andrzeja Środonia⁶⁹, Stanisława Mariana

Leszczyckiego⁷⁰, Henryka Szarskiego⁷¹, Bogusława Żernickiego⁷², Zofii Kielan-Jaworowskiej⁷³ i, ostatnio, obszerne wspomnienia Zbigniewa Ryszarda Grabowskiego⁷⁴.

Wśród artykułów na temat szkolnictwa wyższego na łamach „Kwartalnika” pojawiają się teksty poświęcone reformie Uniwersytetu Krakowskiego w okresie saskim, a także Polakom na Uniwersytecie w Heidelbergu oraz polskim reperkusjom jubileuszu Uniwersytetu Heideberskiego w 1886 r. Opublikowano również wspomnienia z pierwszych lat budowy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i na temat początków szkolnictwa wyższego w Olsztynie⁷⁵.

Spośród historyków wychowania swoje prace opublikowali w piśmie m.in. Kalina Bartnicka – na temat programów nauczania w Wileńskim Okręgu Naukowym, oraz Tadeusz Bieńkowski – o dyskusji wokół podręcznika *Janua Ligarum* Jana Amosa Komeńskiego⁷⁶, a także Lech Mokrzecki o środowisku gdańskich uczonych⁷⁷ i Jan Piskurewicz⁷⁸. W późniejszym okresie pojawiają się artykuły i materiały autorstwa Janiny Chodakowskiej na temat nauk pedagogicznych⁷⁹, Stanisława Mauersberga o polskich szkołach wyższych w Wielkiej Brytanii⁸⁰, Leszka Zasztowta na temat tajnego nauczania w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie⁸¹, Jana Rysia o ludziach uczonych w Małopolsce XV w.⁸² oraz Joanny Schiller, Eweliny Tylińskiej i Michała Zgórzaka⁸³. Większość wspomnianych autorów publikuje w piśmie także recenzje.

Jedną z najciekawszych i twórczych polemik naukowych w drugiej połowie lat siedemdziesiątych, jakie miały miejsce na łamach „Kwartalnika”, była dyskusja wokół opublikowanej wówczas dwutomowej monografii francuskiego historyka Daniela Beauvois, późniejszego profesora paryskiej Sorbony, poświęconej Uniwersytetowi Wileńskiemu. Polemika rozpoczęta została recenzją Jerzego Michalskiego, na którą Beauvois odpowiedział artykułem zatytułowanym *Spoleczeństwo w potrzasku*. Polemika dotyczyła sytuacji Uniwersytetu Wileńskiego, a także oceny możliwości naukowych Polaków na Uniwersytecie pod jarzmem carskim (wówczas jeszcze relatywnie delikatnym i mało uciążliwym)⁸⁴. Dyskusja zaowocowała także innymi tekstami Daniela Beauvois opublikowanymi w „Kwartalniku”⁸⁵.

W ostatnim piętnastoleciu działalności czasopisma pozostaje z nim związanych wielu autorów, przede wszystkim zajmujących się historią szkół wyższych i uniwersytetów. Kontynuował współpracę z pismem Ryszard Ergetowski, przede wszystkim jako recenzent kolejnych edycji poświęconych Uniwersytetowi Wrocławskiemu⁸⁶. Józef Piłatowicz pisał wiele m. in. na temat Politechniki Lwowskiej i sytuacji studentów pochodzenia żydowskiego w polskich uczelniach⁸⁷. O lwowskim środowisku akademickim pisał również Zbigniew S. Olesiak⁸⁸. Stanisław Brzozowski opublikował kilka prac poświęconych Polakom w uczelniach europejskich oraz na temat Szkoły Politechnicznej we Lwowie⁸⁹. Jego wychowankowie przedstawili sytuację oświaty rolniczej w Małopolsce w przededniu

odzyskania niepodległości⁹⁰. Maria Pasztor opublikowała tekst będący zapowiedzią przygotowywanej książki o Hugonie Kołłątaju⁹¹, a Jarosław Kurkowski artykuł na temat wybitnych nauczycieli i uczniów szkoły pijarskiej w Szczuczynie⁹².

W ostatnim piętnastoleciu „Kwartalnik” pozostawał także ważnym forum dyskusyjnym, choć liczba polemik naukowych wyraźnie zmalała. Nadal natomiast pismo otwierało swoje łamy dla wszystkich specjalistów z różnych ośrodków naukowych. W ten sposób ukazały się w „Kwartalniku” ważne teksty Barbary Bieńkowskiej o katedrze profesora Aleksandra Birkenmajera⁹³, Zdzisława Mikulskiego o początkach wykładów nauk hydrologicznych w Uniwersytecie Jagiellońskim⁹⁴, Bronisława Średniawy na temat działalności Birkenmajerów w Krakowie⁹⁵, a także artykuły Danuty Drabińskiej, Edmunda Kotarskiego, Olgi Gilmutdinowej, Antoniego S. Kleczkowskiego i Zbigniewa Machlińskiego⁹⁶.

Recenzje na łamach „Kwartalnika” zamieszczali m.in. Jerzy Serczyk, Jan Tyszkiewicz, Andrzej Feliks Grabski, Antoni Kuczyński i Witold C. Kowalski. Większość recenzowanych prac dotyczyła także szeroko rozumianej historii oświaty i wychowania⁹⁷.

Oprócz wielokrotnie już wspomnianych autobiografii, redakcja „Kwartalnika” starała się niektóre wybrane numery poświęcić w całości ludziom, których wkład w rozwój nauki był fundamentalny i niepodważalny. W ten sposób numer pierwszy za 2000 rok poświęcony został w całości profesorowi Wiktorowi Kemuli, osobie, która wywarła największy wpływ na kształt nauk chemicznych w Polsce ubiegłego stulecia. Zmobilizowanie całego środowiska chemików wokół tej inicjatywy było niewątpliwym osiągnięciem obecnego redaktora „Kwartalnika” Stefana Zameckiego. Z punktu widzenia dziejów nauki, ale także historii oświaty i wychowania, materiał zgromadzony w tym numerze, a dotyczący środowisk akademickich Lwowa, Warszawy i całej Polski w wieku XX jest unikalny⁹⁸.

*

Kończąc ten pobieżny – siłą rzeczy – przegląd dorobku „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” w ciągu półwiecza jego działalności, dokonany pod kątem opublikowanych w nim prac historyczno-oświatowych, wypada podkreślić, że niezwykle trudno jest oddzielić historię nauki od szeroko pojętych procesów edukacyjnych. Zaświadcza to o jedności nauki i konieczności otwartego podejścia do badań prowadzonych na różnych polach.

Tęsknota za wielkimi humanistami, którzy potrafili panować nad całością dorobku myśli ludzkiej, powinna przyświecać także dzisiejszym pokoleniom. Postępująca bowiem specjalizacja w zakresie badań, ale też *désintéressment* wobec badań w sąsiednich dziedzinach, z jednej strony grożą ignorancją, z drugiej ograniczają pomysły i świeże podejście do własnego przedmiotu badań. Można więc na zakończenie wyrazić nadzieję, że „Kwartalnik” nadal będzie pismem otwartym, wielowątkowym i interdyscyplinarnym – takim pismem, jakim był zawsze.

Przypisy

¹ *Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk w latach 1953–2003. Księga jubileuszowa z okazji pięćdziesięciolecia działalności.* Pod red. J. Schiller, L. Zasztowta, Warszawa 2004.

² Tamże, s. 69–108 (teksty: S. Mauersberga oraz I. Stasiewicz-Jasiukowej).

³ *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki. Bibliografia zawartości tomów I–X, 1956–1965*, zestawiał J. Róziewicz. Warszawa 1966 104 s.; *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki. Bibliografia zawartości tomów XI–XX, 1966–1975*, zestawiał J. Róziewicz. Warszawa 1975, 112 s.; *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki. Bibliografia zawartości tomów XXI–XXXV, 1976–1990*, zestawiał A. Matuszewski, pod red. J. Róziewicza. Warszawa 2002, 150 s.

⁴ Patrz pełny wykaz redaktorów, zastępców redaktorów oraz sekretarzy redakcji w: *Instytut Historii Nauki PAN. Księga jubileuszowa...* s. 443.

⁵ H. Barycz: *Sześć wieków działalności Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1364–1964.* KHNiT 1964 nr 2 s. 173–197; tenże: *W kregu dziejów Krakowskiej Almae Matris.* KHNiT 1968 nr 2 s. 253–273; tenże: *Z problematyki historiografii uniwersytetów włoskich.* KHNiT 1958 nr 1 s. 57–94; tenże: *Die ersten wissenschaftlichen Verbindungen Polens mit Basel.* KHNiT 1960 nr spec. s. 25–47; tenże: *Kilka glos o znajomości Macieja z Miechowa w XVI i XVII w.* KHNiT 1963 nr 2 s. 237–243; tenże: *Antoni Karbowski – człowiek i dzieło. W pięćdziesięciolecie zgonu.* KHNiT 1969 nr 2 s. 258–286.

⁶ Tenże: *Dwa nieznanne listy Stanisława Grzepskiego.* KHNiT 1965 nr 1/2 s. 91–100; tenże: *Opis Uniwersytetu Krakowskiego z roku 1833.* KHNiT 1964 nr 2 s. 263–291. Po śmierci profesora w „Kwartalniku” opublikowano wspomnienie o nim autorstwa jego ucznia: J. Dybiec: *Henryk Barycz (1901–1994)* [wraz z bibliografią prac profesora]. KHNiT 1995 z. 1 s. 135–159.

⁷ B. Suchodolski: *Znaczenie Jana Amosa Komeńskiego w dziejach nauki.* KHNiT 1957 nr 4 s. 627–636 (także w wersji angielskiej: KHNiT 1958 nr spec. s. 145–153); tenże: *Nauka i oświata powszechna współczesnej doby.* KHNiT 1970 nr 2 s. 243–248.

⁸ T. Kotarbiński: *Franciszek Bacon – władarz nauki.* KHNiT 1961 nr 2 s. 199–206.

⁹ A. Vetulani: *Die Hochschullager für die polnischen in der Schweiz internierten Soldaten (1940–1945).* KHNiT 1960 nr spec., s. 203–222.

¹⁰ A. Teske: *O elementy humanistyczne w studiach nauk przyrodniczych.* KHNiT 1957 nr 4 s. 681–693 (toż w wersji francuskiej: KHNiT 1958, nr spec., s. 109–121).

¹¹ W. Czapliński: *Jakub Burckhardt, człowiek i historyk.* KHNiT 1962 nr 1–2 s. 111–115.

¹² K. Opałek: *Fizjokratyzm i jego rola w rozwoju nauki i kultury w Polsce okresu Oświecenia.* KHNiT 1962 nr 1–2 s. 59–73; tenże: *Warunki i czynniki rozwoju nauki w Polsce okresu Oświecenia.* KHNiT 1965 nr 4 s. 545–560.

¹³ T e n ż e : *Beniamin Franklin jako myśliciel i działacz społeczny*. KHNiT 1957 nr 2 s. 241–250.

¹⁴ J. H u l e w i c z : *Studien von Polen an der Universität Basel in den Jahren 1880–1918*. KHNiT 1960 nr spec. s. 191–201; t e n ż e : *Wydawnictwa śląskie Polskiej Akademii Umiejętności*. KHNiT 1973 nr 4 s. 657–675.

¹⁵ L. H a j d u k i e w i c z : *Im Bücherkreis des Erasmus von Rotterdam. Aus der Geschichte der bibliophilen Beziehungen zwischen Polen und Basel im 16. Jahrhundert*. KHNiT 1960 nr spec., s. 49–102; t e n ż e : *Übersicht der Literatur betreffend die kulturellen Beziehungen Polens zu Basel*. KHNiT 1960 nr spec. s. 223–232.

¹⁶ M. C h a m c ó w n a : *Szkoła Główna Koronna w walce o autonomię uniwersytecką*. KHNiT 1957 nr 2 s. 251–276.

¹⁷ J. D y b i e c : *Michał Wiszniewski jako profesor historii powszechnej w Uniwersytecie Jagiellońskim*. KHNiT 1964 nr 2 s. 211–227.

¹⁸ R. E r g e t o w s k i : *Epistolarna spuścizna J.K. Plebańskiego*. KHNiT 1974 nr 4 s. 321–330; t e n ż e : *Zamierzona habilitacja i niedoszły lektorat Adama Mahrburga*. KHNiT 1969 nr 3 s. 501–512.

¹⁹ H. H i n z : *Refleksja o nauce i Oświeceniu w twórczości Kołłątaja*. KHNiT 1962 nr 1–2 s. 75–98.

²⁰ S. K u c z y Ń s k i : *O Macieju z Miechowa*. KHNiT 1965 nr 1–2 s. 43–67.

²¹ W. V o i s é : *Początki historii historiografii i kultury we Francji*. KHNiT 1960 nr 3–4 s. 341–349; t e n ż e : *O zadaniach i metodzie historii nauk społecznych*. KHNiT 1958 nr 1 s. 9–56; t e n ż e : *Sto lat „Kultury Renesansu w Italii” Jakuba Burckhardta*. KHNiT 1962 nr 1–2 s. 117–121; t e n ż e : *Sebastian Castellion (1515–1563) o tolerancji i rozumie*. KHNiT 1969 nr 1 s. 3–14; t e n ż e : *Pierwotny projekt rosyjskiej Akademii Nauk w świetle korespondencji Leibniza z Piotrem I*. KHNiT 1974 nr 3 s. 463–475.

²² P. C z a r t o r y s k i : *Poznanie i ocena polskiej rzeczywistości gospodarczej w pismach Sebastiana Petrycego z Pilzna*. KHNiT 1956 nr 2 s. 282–323; t e n ż e : *Z problematyki badań nad dziejami nauki polskiej w XV wieku*. KHNiT 1960 nr 1 s. 17–47; t e n ż e : *Recepcja filozofii praktycznej Arystotelesa w Europie w wiekach XIII–XV*. KHNiT 1966 nr 1–2 s. 3–12.

²³ I. S t a s i e w i c z [- J a s i u k o w a] : *O klasyfikacji i społecznym znaczeniu nauk. (Rozważania na łamach czasopism polskich lat 1770–1773)*. KHNiT 1959 nr 1 s. 105–128; t a ż e : *Z dziejów matematyzacji nauk w wieku Oświecenia*. KHNiT 1972 nr 4 s. 655–668.

²⁴ T. B i e Ń k o w s k i : *Jana Innocentego Petrycego Comitia sapientum – pierwszy polski popularny zarys powszechnej historii nauki i kultury*. KHNiT 1975 nr 3–4 s. 451–463; t e n ż e : *Działalność naukowa Adama Romera ze Stężycy teoretyka wymowy i profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego*. KHNiT 1968 nr 1 s. 13–21.

²⁵ M. F r a n k o w s k a [Rec.]: *Jan Baszkiewicz: Młodość uniwersytetów, Warszawa 1963*. KHNiT 1964 nr 1 s. 106–108.

²⁶ W. V o i s é [Rec.]: *Ludwik Chmaj: Bracia polscy – ludzie, idee, wpływy, Warszawa 1957*. KHNiT 1959 nr 3 s. 554–557.

- ²⁷ I. Stasiewicz [- Jasiukowa] [Rec.]: *Jan Jakub Rousseau: Trzy rozprawy o filozofii społecznej*, Warszawa 1958. KHNiT 1958 nr 3 s. 468–469.
- ²⁸ M. Frankowska-Terlecka, B. Orłowski [Rec.]: *Jacques Le Goff: Kultura średniowiecznej Europy*, Warszawa 1970. KHNiT 1971 nr 3 s. 632–641.
- ²⁹ M. Burdowicz-Nowicka [Rec.]: *Stefan Rudniański: Idea wychowania społecznego w dziejach myśli pedagogicznej. Szkice z historii wychowania*, wyd. IV, Warszawa 1961. KHNiT 1961 nr 4 s. 685–686.
- ³⁰ K. Mrozowska [Rec.]: *Renata Dutkova: Uniwersytet Jagielloński w czasach Księstwa Warszawskiego. Szkoła Główna Krakowska w latach 1809–1814*, Wrocław 1965. KHNiT 1966 nr 3 s. 277–279; t a ż e [Rec.]: *Nowożytna myśl naukowa w szkołach Komisji Edukacji Narodowej*, Wrocław 1973. KHNiT 1974 nr 2 s. 339–343.
- ³¹ W. Rolbiecki [Rec.]: *Bogdan Suchodolski: Komisja Edukacji Narodowej na tle oświaty w dziejowym rozwoju Polski*, Warszawa 1972. KHNiT 1973 nr 1 s. 145–148.
- ³² R. Ergetowski [Rec.]: *Jan Tabiś: Polacy na Uniwersytecie Kijowskim, 1834–1863*, Kraków 1974. KHNiT 1974 nr 4 s. 752–754.
- ³³ Z. Br. [Zygmunt Brocki] [Rec.]: *Stanisław Michalski: Tajne nauczanie w Wielkopolsce w okresie okupacji hitlerowskiej*, Poznań 1968. KHNiT 1969 nr 4 s. 748–749.
- ³⁴ J. Rózewicz [Rec.]: *Łukasz Kurdybacha: Wpływ rewolucji październikowej i szkoły radzieckiej na polską myśl oświatową 1918–1939*, Warszawa 1967. KHNiT 1968 nr 3 s. 701–704.
- ³⁵ W. Tatariewicz: *Zapiski do autobiografii*. KHNiT 1976 nr 2 s. 193–247.
- ³⁶ J. Konorski: *Autobiografia*. KHNiT 1977 nr 2 s. 215–250.
- ³⁷ T. Czeżowski: *Wspomnienia*. KHNiT 1977 nr 3 s. 429–440.
- ³⁸ T. Bilikiewicz: *Wspomnienia autobiograficzne*. KHNiT 1978 nr 1 s. 3–51.
- ³⁹ T. Kielanowski: *Mój życiorys naukowy*. KHNiT 1978 nr 3–4 s. 561–592.
- ⁴⁰ K. Rowiński: *Autobiografia*. KHNiT 1979 nr 1 s. 3–43.
- ⁴¹ K. Kuratowski: *Zapiski do autobiografii*. KHNiT 1979 nr 2 s. 243–289.
- ⁴² S. Lorentz: *Zapiski do autobiografii*. KHNiT 1979 nr 4 s. 731–756.
- ⁴³ A. Żabko-Potopowicz: *Zapiski do autobiografii*. KHNiT 1980 nr 1 s. 3–25.
- ⁴⁴ S. Kieniewicz: *Z rozmyślań dziejopisa czasów porozbiorowych*. KHNiT 1980 nr 2 s. 243–267.
- ⁴⁵ W. Iwanowska: *Mój życiorys naukowy*. KHNiT 1981 nr 2 s. 247–278.
- ⁴⁶ H. Mierzecki: *Czasy i klimaty. Z dziejów kształtowania się medycyny pracy jako odrębnej dyscypliny*. KHNiT 1981 nr 3–4 s. 503–532.
- ⁴⁷ K. Górski: *Autobiografia naukowa*. KHNiT 1982 nr 3–4 s. 535–575.
- ⁴⁸ T. Urbański: *Zapiski do autobiografii naukowej*. KHNiT 1984 nr 1 s. 3–34.
- ⁴⁹ W. Dega: *Zapiski do autobiografii*. KHNiT 1984 nr 2 s. 259–322.
- ⁵⁰ W. Nowacki: *Zapiski do autobiografii*. KHNiT 1985 nr 1 s. 3–77.
- ⁵¹ W. Świętosławski: *Moja autobiografia*. KHNiT 1985 nr 3–4 s. 489–549.
- ⁵² A. Wasiutyński: *Ze wspomnień Profesora Aleksandra Wasiutyńskiego*. KHNiT 1986 nr 1 s. 3–63.
- ⁵³ T. Krawicz: *Fragmenty autobiografii*. KHNiT 1986 nr 2 s. 275–314.

- ⁵⁴ H. Wereszycki: *Historyk sam o sobie*. KHNiT 1986 nr 3–4 s. 643–663.
- ⁵⁵ K. Górski: *Autobiografia naukowa*. KHNiT 1987 nr 1 s. 451–489.
- ⁵⁶ S. Skwarczyńska: *U źródeł autobiografii naukowej*. KHNiT 1987 nr 2 s. 279–311.
- ⁵⁷ M. Mięsowicz: *Notatki autobiograficzne fizyka*. KHNiT 1987 nr 3–4 s. 545–599.
- ⁵⁸ Z. Jerzmanowska: *Autobiografia. Dzieciństwo, lata szkolne*. KHNiT 1988 nr 1 s. 3–80.
- ⁵⁹ J. Pniewski: *Wspomnienia autobiograficzne*. KHNiT 1988 nr 2 s. 257–344.
- ⁶⁰ J. L. Jakubowski: *Fragmenty autobiografii*. KHNiT 1988 nr 3 s. 589–680.
- ⁶¹ E. Rybka: *Autobiografia*. KHNiT 1988 nr 4 s. 929–942.
- ⁶² K. Smulikowski: *Topaz z Utah – fragmenty autobiografii (1919–1930)*. KHNiT 1989 nr 1 s. 4–73.
- ⁶³ W. Okoń: *Zarys autobiografii*. KHNiT 1989 nr 2 s. 177–216.
- ⁶⁴ R. Manteuffel-Szoega: *Szkic autobiograficzny*. KHNiT 1989 nr 4 s. 745–775.
- ⁶⁵ M. Tyrowicz: *Historyk XIX stulecia w polskich warunkach twórczości XX w. Próba autobiografii*. KHNiT 1989 nr 3 s. 425–481.
- ⁶⁶ A. Rumel: *Autobiografia*. KHNiT 1990 nr 2/3 s. 149–205.
- ⁶⁷ J. Drewnowski: *Autobiografia*. KHNiT 1990 nr 4 s. 451–489.
- ⁶⁸ A. Śródka: *Uczeni polscy XIX–XX stulecia*. T. I–IV + suplement, Warszawa 1994–2002. Część autobiografii wykorzystała I. Stasiewicz-Jasiukowa m.in. w: *Uczeni polscy o sobie*. T. I, Warszawa 1988; *The founders of Polish schools and scientific models write about their works*, ed. by I. Stasiewicz-Jasiukowa. Wrocław 1989; I. Stasiewicz-Jasiukowa: *Zawiesić w czasie – o polskich historykach nauki i kultury*. Warszawa 2002.
- ⁶⁹ A. Środoń: *Daty i wspomnienia autobiograficzne*. KHNiT 1991 nr 1 s. 3–23.
- ⁷⁰ S. M. Leszczycki: *Życie na przełomie 1907–1990*. KHNiT 1991 nr 3 s. 7–63.
- ⁷¹ H. Szarski: *Historia moich zainteresowań biologicznych*. KHNiT 1992 nr 4 s. 3–30.
- ⁷² B. Żernicki: *Uczony w Polsce: autobiografia fizjologa mózgu*. KHNiT 1995 nr 4 s. 7–16.
- ⁷³ Z. Kielan-Jaworowska: *Autobiografia*. KHNiT 2004 nr 1 s. 7–49.
- ⁷⁴ Z. R. Grabowski: *W skorodowanym zwierciadle pamięci. Szkic autobiograficzny*. KHNiT 2005 nr 2 s. 7–202.
- ⁷⁵ E. Brańska: *Andrzej Stanisław Załuski a reforma Uniwersytetu Krakowskiego i innych wyższych uczelni w Polsce Wettinów. Przyczynki źródłowe*. KHNiT 1983 nr 1 s. 177–199; W. Molik: *Polacy na Uniwersytecie w Heidelbergu*. KHNiT 1982 nr 2 s. 313–335; R. Ergetowski: *Jubileusz Heidelberskiego Uniwersytetu w 1886 r. i jego polskie reperkusje*. KHNiT 1987 nr 1 s. 127–137; T. Kielanowski: *Wspomnienia z pierwszych lat budowy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*. KHNiT 1982 nr 3–4 s. 599–619; J. Lebiedziewicz: *Z dziejów pierwszej wyższej uczelni w Olsztynie [Akademii Administracyjnej 1945–1948]*. KHNiT 1980 nr 2 s. 319–340.

⁷⁶ K. Bartnicka: *Programy nauczania w Wileńskim Okręgu Naukowym a Szkoła Krzemieniecka*. KHNiT 1989 nr 3 s. 501–521; T. Bińkowski: *Dyskusje nad podręcznikiem Janua linguarum Jana Amosa Komeńskiego*. KHNiT 1978 nr 2 s. 291–298; tenże [Rec.]: K. Bednarska-Ruszczyńska: *Od Homera do Jana Jakuba Rousseau. W kręgu lektur profesorów krakowskich okresu Oświecenia, Kraków 1991*. KHNiT 1992 nr 3 s. 130–131; tenże [Rec.]: *Wkład pijarów do nauki i kultury w Polsce XVII–XIX w. Pod red. I. Stasiewicz-Jasiukowej, Warszawa-Kraków 1993*. KHNiT 1993 nr 3 s. 164–168.

⁷⁷ L. Mokrzecki: *Wizje nauki i oświaty uczonych gdańskich XVII i XVIII wieku*. KHNiT 1995 nr 2 s. 7–14; Por. W. Leżańska [Rec.]: L. Mokrzecki, *Wokół staropolskiej nauki i oświaty, Gdańsk 2001*. KHNiT 2002 nr 1 s. 251–256.

⁷⁸ J. Piskurewicz: *Raport ambasadora RP w Moskwie Wacława Grzybowskiego o wyborach do Akademii Nauk ZSRR w dn. 28 i 29 stycznia 1939 roku*. KHNiT 1994 nr 1 s. 117–128; tenże [Rec.]: J. Dybiec: *Polska Akademia Umiejętności 1872–1952 Kraków 1993*. KHNiT 1994 nr 1 s. 152–153.

⁷⁹ J. Chodakowska: *Nauki pedagogiczne w polskich uniwersytetach na przełomie XIX–XX wieku*. KHNiT 1991 nr 2 s. 21–37.

⁸⁰ S. Mauersberg: *Polskie szkoły wyższe w Wielkiej Brytanii podczas wojny i w latach powojennych*. KHNiT 1993 nr 1 s. 107–113.

⁸¹ L. Zasztowt: *Materiały dotyczące tajnego nauczania w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w latach 1939–1946*. KHNiT 1993 nr 4 s. 71–118; tenże [Rec.]: N. I. Kariejew: *Prożytoje i pierzeżytoje, Leningrad 1990*. KHNiT 1992 nr 3 s. 146–149; tenże [Rec.]: Alicja Kulecka: *Miedzy słowianofilstwem a słowianoznawstwem. Idee słowiańskie w życiu intelektualnym Warszawy 1832–1856 Warszawa 1998*. KHNiT 1998 nr 3–4 s. 147–151; tenże [Rec.]: M. F. Chartanowicz: *Uczenieośsosłowie Rossii. Imperatorska Akademia Nauk wtorej czetwertj XIX w., Petersburg 1999*. KHNiT 2001 nr 1 s. 141–148.

⁸² J. Ryś: *Ludzie uczeni w miastach Małopolski XV w.* KHNiT 1993 nr 2 s. 3–19.

⁸³ J. Schiller [Rec.]: *Humboldt International. Der Export des deutschen Universitäts Modells im XIX. und XX. Jahrhundert, Basel 2001*. KHNiT 2003 nr 1–2 s. 188–196; E. Tylińska: *Drogi do kariery akademickiej kobiet na ziemiach polskich w XIX–XX w.* KHNiT 2003 nr 3–4 s. 155–161; taż [Rec.]: J. Dybiec, *Uniwersytet Jagielloński 1918–1939 Kraków 2000*. KHNiT 2001 nr 2 s. 184–187; taż [Rec.]: J. Kamińska: *Universitas Vilnensis. Akademia Wileńska i Szkoła Główna Wielkiego Księstwa Litewskiego 1773–1792 Pułtusk-Warszawa 2004*. KHNiT 2004 nr 1 s. 220–223; M. Zgórzak [Rec.]: R. Darowski: *Filozofia w szkołach jezuickich w Polsce XVI wieku, Kraków 1994*. KHNiT 1995 nr 4 s. 109–114.

⁸⁴ J. Michalski [Rec.]: *Daniel Beauvois: Lumiéers et société en Europe de L'Est. L'Université de Vilna et les écoles polonaise de L'Empire Russe (1803–1832), Lille-Paris 1977*. KHNiT 1978 nr 3–4 s. 769–780. Odpowiedź: D. Beauvois: *Spoleczeństwo w potrzasku*. [Uwagi nad recenzją książki...]. KHNiT 1979 nr 2 s. 445–452. Odpowiedź: J. Michalski: *Odpowiedź profesorowi Danielowi Beauvois*. KHNiT 1979 nr 2 s. 453–459. Dwutomowa praca Beauvois została w końcu wydana w polskim przekładzie: D. Beauvois: *Szkołnictwo polskie na ziemiach litewsko-ruskich 1803–1832*, Rzym-Lublin 1991 t. I–II, przez Fundację Jana Pawła II i Katolicki Uniwersytet Lubelski.

⁸⁵ D. Beauvois: *La Pologne imaginaire de la Volter*. KHNiT 1979 nr 3 s. 523–531.

⁸⁶ R. Ergetowski [Rec.]: *Studia na przeszłością oraz dniem dzisiejszym Uniwersytetu Wrocławskiego T. I, Wrocław 1989 T. II, Wrocław 1993*. KHNiT 1993 nr 4 s. 152–157; tenże [Rec.]: *Studia i materiały z dziejów Uniwersytetu Wrocławskiego, T. III, Wrocław 1994*. KHNiT 1995 nr 1 s. 168–173; tenże [Rec.]: *W. Wrzeński: Uniwersytet Wrocławski 1945–1995, Wrocław 1995*. KHNiT 1996 nr 3–4 s. 293–295; tenże [Rec.]: *T. Suleja: Uniwersytet Wrocławski w okresie centralizmu stalinowskiego 1950–1955, Wrocław 1995*. KHNiT 1996 nr 1 s. 163–166; tenże [Rec.]: *M. Pater: Historia Uniwersytetu Wrocławskiego do roku 1918, Wrocław 1997*. KHNiT 1998 nr 2 s. 151–182.

⁸⁷ J. Piłatowicz: *Politechnika Lwowska w dwudziestoleciu międzywojennym*. KHNiT 1991 nr 1 s. 7–70; tenże: *Żydzi w wyższych uczelniach technicznych w Polsce do 1939 r.* KHNiT 2001 nr 2 s. 85–112; tenże [Rec.]: *Zbysław Popławski: Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844–1945, Wrocław 1992*. KHNiT 1993 nr 1 s. 147–154.

⁸⁸ Z. S. Olesiak: *O lwowskim środowisku akademickim podczas wojny*. KHNiT 2001 nr 2 s. 35–63; tenże [Rec.]: *Z. Popławski: Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844–1945, Wrocław 1992*. KHNiT 1993 nr 2 s. 213–215.

⁸⁹ S. Brzozowski: *Polskie doktoraty w Politechnice Wiedeńskiej*. KHNiT 1994 nr 3–4 s. 85–92; tenże: *Tematyka naftowa w Szkole Politechnicznej we Lwowie do 1918 roku*. KHNiT 1991 nr 4 s. 89–97; tenże [Rec.]: *W. Molik: Polskie peregrynacje uniwersyteckie do Niemiec 1871–1914, Poznań 1989*. KHNiT 1991 nr 2 s. 142–144.

⁹⁰ S. T. Sroka, E. Turczyńska: *Dzieje oświaty i postępu rolniczego w Małopolsce do uzyskania niepodległości w roku 1918*. KHNiT 2003 nr 3–4 s. 139–148.

⁹¹ M. Pasztor: *Wokół działalności społecznej Hugona Kollątaja – czyli o potrzebie biografii*. KHNiT 1991 nr 2 s. 145–151.

⁹² J. Kurkowski: *Wybitni nauczyciele i uczniowie szkoły pijarskiej w Szczuczynie (1718–1832)*. KHNiT 1995 nr 1 s. 83–104.

⁹³ B. Bięńkowska: *Czterdzieści lat Katedry Profesora Aleksandra Birkenmajera*. KHNiT 1991 nr 3 s. 65–94.

⁹⁴ Z. Mikulski: *Początki wykładów nauk hydrologicznych w Uniwersytecie Jagiellońskim*. KHNiT 1993 nr 3 s. 105–11.

⁹⁵ B. Średniawa: *Katedra Historii Nauk Ścisłych w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie i dwaj jej kierownicy: Ludwik Birkenmajer i Aleksander Birkenmajer*. KHNiT 1995 nr 3 s. 115–128. Por. A. Strzałkowski [Rec.]: *B. Średniawa: Historia filozofii przyrody i fizyki w Uniwersytecie Jagiellońskim, Warszawa 2004*. KHNiT 2002 nr 1 s. 246–251.

⁹⁶ D. Drabińska: *Powstanie Szkoły Głównej Planowania i Statystyki*. KHNiT 1994 nr 3–4 s. 65–71; taż e: *Stan organizacyjny i zadania wyższych szkół ekonomicznych w Polsce w latach 1945–1955*. KHNiT 1996 nr 2 s. 89–104; E. Kotarski: *Rektorzy i profesorowie Gimnazjum Gdańskiego w XVII wieku. Rodowód – wykształcenie – kariera*. KHNiT 1993 nr 3 s. 3–33; O. Gilmutdinowa: *Piotr Seifman – pierwszy dyrektor kazańskiego Instytutu Weterynaryjnego*. KHNiT 1994 nr 3–4 s. 39–46; A. S. Kleczkowski: *Stan badań nad dziejami Akademii Górniczej*

(*Szkoły Akademiczno-Górnicy*) i głównej dyrekcji górniczej w Kielcach. KHNiT 1994 nr 1 s. 61–70; t e n ż e [Rec.]: J. Garbowska: *Nauki geologiczne w uczelniach Wilna i Krzemieńca*, „Prace Muzeum Ziemi” 1993. KHNiT 1994 nr 1 s. 146–148; Z. Machliński: *Rola Wydziału Lekarskiego USB w Wilnie w powstaniu Akademii Lekarskiej w Gdańsku*. KHNiT 201 nr 1 s. 101–112.

⁹⁷ J. S e r c z y k [Rec.]: J. Szews: *Tajne związki młodzieży na Pomorzu Gdańskim w latach 1830–1920 Warszawa 1992*. KHNiT 1993 nr 1 s. 176–180; J. T y s z k i e w i c z [Rec.]: *W kręgu wielkich humanistów. Kultura antyczna w Uniwersytecie Warszawskim po I wojnie światowej*, pod red. I. Biezuńskiej-Matłowist, Warszawa 1991. KHNiT 1993 nr 2 s. 184–192; A. F. G r a b s k i [Rec.]: *I. Stasiewicz-Jasiukowa: Encyklopedia uniwersalna Księcia Biskupa Warmińskiego i jej rola w edukacji obywatelskiej czasów stanisławowskich*, Warszawa 1994. KHNiT 1994 nr 3–4 s. 165–175; A. K u c z y Ń s k i [Rec.]: *Polskije profesora i studenty w uniwersytetach Rossii (XIX–naczął XX wieka)*, Warszawa 1995. KHNiT 1996 nr 2 s. 176–179; W. C. K o w a l s k i [Rec.]: *Dzieje studiów geograficznych w Uniwersytecie Warszawskim 1918–1993*, Warszawa 1995. KHNiT 1996 nr 1 s. 147–149.

⁹⁸ Kemula był m.in. profesorem Uniwersytetów Lwowskiego i Warszawskiego oraz Instytutu Chemii-Fizycznej PAN, prezesem reaktywowanego TNW oraz członkiem PAN i PAU. Por. Z. R. G r a b o w s k i : *W skorodowanym zwierciadle pamięci...*, s. 49 i nn.

Leszek Zasztowt

RESEARCH AND WORKS ON THE HISTORY OF EDUCATION IN THE „KWARTALNIK HISTORII NAUKI I TECHNIKI”

Studies on the history of education appeared in „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki“ on a regular basis from the very beginning of its functioning in the second half of the 1950s. This was linked to the academic profile of the journal, among whose interests were also the history of higher education, including the history of tertiary educational institutions and the academic milieu. Much attention in the publications was devoted to the activities and achievements of tertiary schools and their professors, as well as the academic legacy of particular scholars. Finally, the scope of interest of research in the field of history of education crossed the borders of the history of science, and included related topics and issues.

In the 1950s the most prominent Polish scholars published their works in the quarterly. Most of them were - broadly speaking - historians of culture, but their strict fascinations were devoted to both history of science and educational history. Among them were renowned figures such as Henryk Barycz, Bogdan Suchodolski, Kazimierz Opałek or Jan Hulewicz, as well as individuals who had just begun to spread their scholarly wings (e.g. Waldemar Voisé, Mirosawa Chamcówna or Kamilla Mrozowska). Later the rank of historians cooperating with the journal was enlarged by new generations, the

people who entered the academic life in the 1960s and 1970s, such as Tadeusz Bieńkowski, Kalina Bartnicka and Julian Dybiec.

This paper presents the complex history of the academic interactions between the history of science and the educational history since 1956 until 2004. It analyzes the content of the journal from the point of view of the history of education, and is based on an overview of articles, studies and materials published in the quarterly in this period.

(adapted from a summary by the author)

